

Chapter 24 (continued)

1. Radak to Yeshayah 24:5

"כי עברו תורות" על השעבוד ששעבדו בישראל יותר מדאי... "הפרו ברית עולם" - כמו שאמר באדום "ולא זכר ברית אחים," וכן עמון ומואב וישמעאל אחים היו לישראל...

"For they transgressed *Torot*" for the bondage, overly enslaving Israel... "They annulled the eternal covenant" – as [Amos] says of Edom, "He did not remember the covenant of brothers." And so Amon, Moav and the Yishmaelim were brothers to Israel...

2. Abarbanel to Yeshayah 24

הנה הפסוקים האלה כולם אפשר שיפורשו ג"כ על חרבן האומות, כל שכן באומרו בסוף הפרשה "המה ישאו קולם ירונו, בגאון ד' צהלו מים. על כן באורים כבדו ד' באיי הים וגו'," ולא יוכל לפרש זה על השבטים, כי אינם באיי הים! והנה מצינו פסוקים אחרים דומים לאלו בפרשת "מכנף הארץ".... וכמו שהמפרשים עצמם לא פירשו הפסוקים האלה על עשרת השבטים, כי אם על האומות בכלל, כן ראוי שתפורש הנבואה כולה בהם גם כן....

מה שזכרתי מהשפלת צור בנבואה הנזכר, הנה הוא דבר מועט בערך מה שיהיה אחר כך...

שלשלש סבות נתחייבו בני העולם בעונש הזה, האחת לפי שלא היתה אחת מהם שומרת את תורתה ונמוסיה בענין המשפט והיושר כראוי, וזה "עברו תורות," והסבה השנית היא ש"חלפו חוק" שהוא חק שבע מצות בני נח הכוללים לכל אדם, והסבה השלישית לפי שהפרו "ברית עולם" והוא שהעולם כולו נברא כדי שהמין האנושי יכיר את בוראו ויעבדהו...

All of these verses could also be explained regarding the destruction of the nations, certainly as the portion concludes, "All of them will raise their voices, and sing in the greatness of Gd, rejoicing from the sea. Therefore, honour G-d with lights in the islands of the sea, etc." This could not be explained as referring to the tribes, for they are not in the islands of the sea! We have found other passages like these in the portion of "From the edge of the earth".... And just as the commentators themselves did not explain those verses as referring to the ten tribes, but about the nations in general, so it would be appropriate for the entire prophecy to be explained regarding them...

That which I mentioned of the lowering of Tyre in that prophecy is small, compared with what comes next...

The world will deserve this punishment for three reasons: First, for none of them observed her Torah and its laws properly, regarding justice and righteousness; this is "they transgressed *torot*." Second, for "they changed the *chok*," meaning the seven Noachide laws which include all people. Third, they violated "the covenant of *olam*," for the entire world was created so that the human race would recognize its Creator and serve Him...

3. Radak to Yeshayah 24:16

מרחוק באה לנו השמועה והבשורה הזאת. ואמר "שמענו" כי גם הנביאים שהיו בימיו נבאו על עתידה זו כמו שכתוב בנבואתם:

צבי לצדיק - פי' "צבי" חפץ ופאר... כלומר אלו הזמירות ששמענו למי הם? לצדיק, כי הצדיק ראוי לשמוח בהם והם לו לזמירות...

ואמר רזי לי רזי לי - כאלו אמר הנביא כשראיתי זה הפורענות העתידה לבא בישראל בימי הגאולה שיצרפו ולא ישראו אלא הצדיקים:

רזי לי - כלומר רזון לי, כאלו אמר משמן בשרי ירזה על זה. ואוי לי על זה.

This news came to us from afar. And he said "We heard" for the prophets in his days also prophesied of this future, as recorded in their prophecies.

"*Tzvi* for the righteous" – *tzvi* is desire and splendour... Meaning: Whose are these songs we have heard? The righteous, for the righteous should rejoice in them, and they are songs for him...

"And he said *razi li, razi li*" – As though the prophet had said, "When I saw this punishment which is due for Israel in the time of redemption, that they will be refined and only the righteous will remain, *razon* [hunger] was for me," as though he was saying, "My flesh will become thin for this. Woe is me, for this."

4. Abarbanel to Yeshayah 24:16

"מכנף הארץ זמירות שמענו" הוא מאמר האומות שזכר למעלה, וכבר ידעת ששם "כנף" יאמר על הסתר... ויהיה אם כן מאמרם מסתר הארץ ומתחת הקרקע, רוצה לומר מאותם המתים שיקומו בתחייה זמירות שמענו שהם אומרים "צבי", כי אותם אשר יקומו יגידו לבני אדם "אך פרי לצדיק" ישראל, ואמונתו ותורתו אמת. ולכן תאמר כל אומה אחרי שהדבר כן, וכי שקר נחלו אבותינו, ושעליו נידונים בעונשים נמרצים בעולם הנשמות כדברי המתים, אם כן רזי לי רזי לי רזי לי, ורזי הוא מענין כחישות ודלות, ויתנו הסבה על האוי והרזון שלהם, באומרם בוגדים בגדו, והוא כנגד הנביאים שהיו להם שהטעו אותם באמונתם הכוזבת והכמיהם הבאים אחריהם...

"We heard music from the ends of the earth" – This is the statement of the nations, mentioned above. You already know that *kanaf* refers to that which is hidden... If so, their statement is from the hidden parts of the world, beneath the land, meaning from the dead who will rise at the resurrection, "We have heard music," when they say *tzvi*, for those who will rise will tell people, "The fruit is for the righteous," Israel, and their faith and Torah are true. Therefore, each nation will say, "Since this is so, and our ancestors established falsehood as their portion, and for this they are punished in the world of souls, as reported by the dead, therefore, *razi li, razi li, oy li*" – *razi* means thinness and weakness. And they explain the reason for their *oy* and their *razon*, saying, "Traitors betrayed," meaning their prophets who fooled them with false faith, and their sages who followed them...

5. Abarbanel to Yeshayah 24:23

והמשיל ענין המתים בתחייה בשובם בגופותיהם ובמומיהם כאשר היו, לאסירים... ולפי שכמו שזכרתי מפני תחיית המתים תוסר עבודת אלהים אחרים מבני אדם, לכן אמר "וחפרה הלבנה ובושה החמה,"... או רמז בלבנה אומת הישמעאלים הנמשכים אחריה, והחמה רמז לאומת הנוצרים שמונין לה והחמה מושלת עליהם, והענין ששני האומות האלה הכוללים היום רוב ישוב בני אדם, כולם יבושון...

And he compared the dead at their resurrection, returning with their bodies and defects as they had been, to prisoners [released]... And because, as I mentioned, resurrection will cause the removal of worship of false gods from humanity, it said, "The moon will be ashamed, and the sun will be humiliated"... Or, the moon hints to the Ishmaelites who are drawn after it, and the sun hints to the Christians who count by it and are ruled by the sun. The matter is that these two nations today include most of human civilization, and all of them will be ashamed...

Three kinds of midrashim: Text, Intertextual narrative, Halachah

6. Talmud, Shabbat 119b

אמר רבי יצחק: לא חרבה ירושלים אלא בשביל שהושוו קטן וגדול, שנאמר והיה כעם ככהן וכתוב בתריה הבוק תבוק הארץ.
Rabbi Yitzchak said: Yerushalayim was destroyed only because they equated the small and the great, as it is written, "And as is with the nation, so will be with the kohen... and the land will be emptied out."

7. Talmud, Pesachim 68a

רב חסדא רמי כתיב "וחפרה הלבנה ובושה החמה" וכתוב "והיה אור הלבנה כאור החמה ואור החמה יהיה שבעתים כאור שבעת הימים!" לא קשיא: כאן לעולם הבא, כאן לימות המשיח. ולשמואל דאמר אין בין העולם הזה לימות המשיח אלא שיעבוד מלכות בלבד, מאי איכא למימר? אידי ואידי לעולם הבא, ולא קשיא: כאן במחנה שכינה, כאן במחנה צדיקים.

Rav Chisda challenged: "And the moon will be ashamed, and the sun will be humiliated," and it says, "And the light of the moon will be like the light of the sun, and the light of the sun will be sevenfold, like the light of the seven days!" No problem: the first is for Olam HaBa, the second is for Mashiach. And per Shemuel who said, "There is no difference between this world and the time of Mashiach, other than enslavement to the nations," what is there to say? Both refer to Olam HaBa, and it is not a problem: one is in the camp of the Shechinah, one is in the camp of the righteous.

8. Talmud, Sanhedrin 94a

"למרבה המשרה ולשלוש אין קץ וגו'" אמר רבי תנחום, דרש בר קפרא בציפורי: מפני מה כל מ"ם שבאמצע תיבה פתוח וזה סתום? ביקש הקב"ה לעשות חזקיהו משיח וסנחריב גוג ומגוג, אמרה מדת הדין לפני הקב"ה, רבש"ע! ומה דוד מלך ישראל שאמר כמה שירות ותשבחות לפניך לא עשיתו משיח, חזקיהו שעשית לו כל הנסים הללו ולא אמר שירה לפניך תעשהו משיח? לכך נסתתם.

מיד פתחה הארץ ואמרה לפניו "רבש"ע אני אומרת לפניך שירה תחת צדיק זה ועשהו משיח!" פתחה ואמרה שירה לפניו, שנ' "מכנף הארץ זמרת שמענו." "צבי לצדיק וגו'" אמר שר העולם לפניו "רבש"ע צביונו עשה לצדיק זה!" יצאה בת קול ואמרה "רזי לי רזי לי." אמר נביא "אוי לי אוי לי, עד מתי?" יצאה בת קול ואמרה "בגדים בגדו ובגד בוגדים בגדו." ואמר רבא ואיתימא רבי יצחק עד דאתו בזוזי ובזוזי דבזוזי.

Rabbi Tanchum said: Bar Kappara taught in Tzipori: Why is every mid-word *mem* open, and this one closed? Gd wanted to make Chizkiyahu into Mashiach and Sancherev into Gog uMagog. Justice said before Gd: Master of the Universe! David, King of Israel, sang many praises before You and You did not make him Mashiach; You performed all of these miracles for Chizkiyahu and he did not sing before You, shall You make him Mashiach? And so it was sealed. Immediately the earth opened and said before Him, "Master of the Universe! I will sing before You in place of this righteous one, and make him Mashiach!" She began to sing, as it says, "From the end of the earth, we heard music." "Tzvi for the righteous" – The *malach* of the world said before Him, "Master of the Universe, perform his desire for the righteous one!" A small voice emerged, saying, "My secret [*raz*] is for me, My secret is for me." The prophet said, "Oy for me, oy for me, until when?" A small voice emerged and said, "[When] traitors have betrayed, and the treason of traitors has betrayed." And Rava or Rabbi Yitzchak said: "Until the spoilers, and spoilers of spoilers, have come."

9. Midrash, Mechilta d'Rabbi Shimon bar Yochai 15:1

"רמה" כיון שראו ישראל שרה של מצרים שנפל, התחילו נותנין לפניו את השבח, לכך נאמ' "רמה." וכן את מוצא שאין המקום נפרע מן המלכות עד שמפיל את שריהן תחלה שנא' "ביום ההוא יפקד ד' על צבא המקום במרום" (וגומ') ואחר כך "על מלכי האדמה וגומ'" (ישע' כד כא).

"He cast [into the sea]" – When Israel saw the *malach* of Egypt fall, they began praising Him, thus it says "He cast." And so you find that Gd does not punish empires until He first casts down their *malach*, as in Yeshayah 24...

10. Talmud, Sotah 48a

משבטלה סנהדרין בטל השיר מבית המשתאות שנאמר +ישעיהו כד+ בשיר לא ישתו יין וגו'... וממאי דמשבטלה סנהדרין [דוקא] כתיב אמר רב הונא בריה דרב יהושע דאמר קרא +איכה ה+ זקנים משער שבתו בחורים מנגינתם

When the Sanhedrin ceased, song ceased from the party houses, as it is written, "They will not drink wine with song."... How do we know that this was written specifically when the Sanhedrin ceased? Rav Huna son of Rav Yehoshua explained: It is from, "The elders ceased from the gate, and the young men from their music."

11. Talmud, Gittin 7a

שלחו ליה למר עוקבא: זמרא מנא לן דאסיר? שרטט וכתב להו: אל תשמח ישראל אל גיל בעמים. ולישלח להו מהכא: בשיר לא ישתו יין ימר שכר לשותיו! אי מההוא, ה"א ה"מ זמרא דמנא, אבל דפומא שרי, קמ"ל.

They sent to Mar Ukva: How do we know that song is prohibited? He engraved and wrote: "Do not be joyous to celebrate, Israel, among the nations." Why did he not send them from "In song they shall not drink wine, liquor will be bitter for those who drink it?" That would have taught me about instrumental music, but I might have thought verbal music permitted.

12. Rabbi Yom Tov el-Asvili (Ritva), Commentary to Beitzah 14b

וכן להדליק את הנר לצורך הלילה אסור מבעוד יום עד לאחר בין השמשות, ומה שנהגו להדליק נרות בבית הכנסת לצורך תפלת ערבית נראה לי טעמא משום דנרות בית הכנסת לאו להאיר לחדוד עביד להו אלא לכבוד, ואפילו בשחר מדליקין אותן וכל היום ראויות לכך, וכדאמרינן במדרש "על כן באורים כבדו ד" במה מכבדים אותו? ר' ייבא בר כהנא אמר באלין פנסייתא. "פי' עששיות ונרות שבבתי כנסיות.

Also, lighting for that night is prohibited during the day [of Yom Tov] until after dusk. It appears to me that the practice is to light in the synagogue for the night's prayer because the lights of the synagogue are not only to illuminate, but also for honour. Even in the morning they light them, and the whole day is suited for this, as seen in a midrash, "Therefore, with lights honour Gd' – With what do they honour Him? Rabbi Yeiva bar Kahana said: With these lamps." Meaning, lanterns and candles in the synagogues.

13. Rabbi Moshe Sofer (Chatam Sofer), Responsa, Orach Chaim 1:75

בהדלקת נר שבת דמצוה להרבות בנרות כדכתיב [ישע' כ"ד - ט"ו] באורים כבדו ד' ואמרו במדרש [ילקוט שם] בפנסים. In lighting Shabbat candles, there is a mitzvah of adding lights, as it is written, "With lights, honour Gd." And a midrash said: with lamps.

14. Rabbi M. M. Schneerson, Torat Menachem, <https://chabadlibrary.org/books/admur/tm/5726-1/310/index.htm>

"והדליקו נרות בחצרות קדשך" (אף שמקום המנורה הוא בהיכל), שאין הכוונה לנרות המנורה, אלא לנרות שהדליקו בתור שבת והילול להקב"ה, כמ"ש "באורים כבדו ד'", כמו שהיו מדליקים מנורות של זהב בשמחת בית השואבה.

"And they lit lamps in the yards of Your sanctum" (even though the place of the menorah is the *Heichal*). This does not refer to the menorah, but to lamps lit as part of praise and thanks to Gd, as in, "With lights, honour Gd," as they lit gold candelabras in the festival of the water-drawing.

15. Review Questions

What are the three views of this chapter's narrative, in terms of when it takes place and who will suffer?

What is the message of the future darkening of the Moon and Sun?

What is the midrashic alternate read of "the nation and the kohen alike" in 24:2?

How does a midrash blend the "song" of our chapter with the idea that Chizkiyahu could have been Mashiach?

What three halachot are learned from 24:15's "With lights, bring honour to Gd"?

Chapter 25

16. Structure

- 25:1-5 By destroying the wicked, Gd saves and encourages their vulnerable victims
25:6-8 A great feast – and downfall? - and the end of death
25:9-12 Everyone will perceive Gd, when He destroys the wicked – specifying Moav?

17. Preparation Questions

What is this feast for the nations, and how does it fit the general anti-nations tenor?

Is this really the end of all death? Does that fit the context?

18. Radak to Yeshayah 25:2

וארמון זרים אמר על בבל שהיא כמו ארמון לכל ערי העכו"ם והם יקראו זרים ונכרים:

19. Abarbanel to Yeshayah 25:2

וראיתי נוסחא בתרגום יונתן שתרגם כי שמת מעיר לגל על קונסטנטי"נא, קריה בצורה למפלה על עיר רו"דאש, וארמון זרים על רומי, ששלשתם הם עמודי מלכות אדום בדתו, וראוי היה להקרא רומי ארמון זרים, לפי שארמון האפפיור אשר שם החשמנים הנקראים קארדי"נאליש וההגמונים, רובם הם משאר המלכיות ועל המעט ימצא בתוכם איש אחד מהם מרומי, וגם האפפיור עצמו הוא מן הזרים שימשחו אותם, פעם מצרפת, פעם מספרד ופעם מאשכנז ומיתר הארצות, ואולי שעל כן נקרא "ארמון זרים"...